

AHMED GÜNER SAYAR İLE ABBAS SAYAR ÜZERİNE SÖYLEŞİ*

Konuşan: Ercan KÖKSAL

• *Sayın Hocam, babanız Abbas Sayar'ın fikir dünyasının şekillenmesinde öncelikle ailesinin katkısının ne olduğunu anlamak gerekiyor. Ailesinin ve yetiştiği ortamın Abbas Sayar'ın fikir dünyasının oluşumunda nasıl bir etkisi oldu?*

1940'larda Anadolu'da, Yozgat gibi bir beldede, bir insanın fikrî dünyasının inşasında dinî amillerin reddedilemeyecek bir gücü vardır. Dolayısıyla, Abbas Sayar'ın bu çizgide etkilenişinin en önemli kaynağı, babası Mehmed Latif Efendi [1883-1952] olmuştur. Latif Efendi, ehl-i tarik bir dervişti ve Yozgat'ta, 1900'lerin başında Halveti tarikatının Şabanî koluna mensup Yozgatlı Şeyh Hasan Muhiddin Efendi'ye [1850-1909] intisabı vardı. Babasından, bir dizi hagiografi dediğimiz tasavvufi evliya menkıbeleri dinliyor ve kafası ilk

gençlik yıllarından itibaren bu bilgilerle mayalanıyor. Özellikle şiirlerine taşıdığı Hz. Muhammed'e ve kutsal gönüllü velilere, Mevlana'ya, Yunus Emre'ye ya da daha sonraki yıllarda, gazellerini tanzir ettiği Niyazi-i Mısri ve Kuşadalı İbrahim Efendi'ye olan sevgisi ve yakınlığı bu günlerin bir uzantısıdır. Bu tomurcuklanma, zaman içerisinde tasavvufi şiirlerine yansiyacaktır. Demek ki, insan-Allah ilişkisine duyarsız ve yabancı değil. Bu yakınlığı biraz daha açarak söylersek, irrasyonel - metafizik alanla temasına babasından duydukları esaslı bir zemin teşkil ediyor ve son devir Yozgat evliyalarından Şeyh Hacı Ahmed Efendi ve oğlu Şeyh Hasan Muhyiddin Efendi'yi - ki, bu zat babasının şeyhi, benim de anne tarafından büyük babamdır-babasından duyduklarının aydınlığında yakından tanıyor. Ab-

* Abbas Sayar'a dair bu söyleşi, 2013 ilkbaharında Sayın Ercan Köksal tarafından gerçekleştirilmiştir. Söyleşi, Yozgat'ta çıkmakta olan *Kün Edebiyat* dergisinin Mayıs-Haziran, 2013'de çıkacak olan 6. sayısına yetiştirilmesine rağmen, derginin yayın hayatından çekilmesiyle yayımlanamamıştır. Bu söyleşiyi gerçekleştiren Sayın Ercan Köksal'a kalbî teşekkürlerimi sunarım (A. G. Sayar).

bas Sayar, yaradılışı itibarıyla, fitratan hassas bir yapıya sahiptir ve hakikaten şair ruhludur. Şair-i mâderzâddır. İlk gençlik yıllarına ulaştığı günlerde annesinin vefatı ruh dünyası üzerinde derin etkiler bırakıyor. Başlangıcı itibarıyla fikir dünyasını besleyen kanal, dünyevi sıkıntıları çözecek bilgi arayışları değil, fizikötesi alandır. Bunun izlerini ilk şiirlerinde görebiliyoruz. Mesela, 1946 yılında yayınlanan ilk şiir kitabı olan *Gönül Sandalı*’nda yer alan ilk şiir “Yunus’a” başlıklı şiiridir. Bu şiir, buraya değin sözlerimizin kıymet hükmünün ne olduğunu açıklayacaktır:

*“Başın eğmiş sol yanına
Geçmiş Allah deyu deyu
Aşk şarabın yudum yudum
İçmiş, Allah deyu deyu*

*Hak yoluna çıkmış yaya
Bazen yükselmiş semâya
Her ân elini Hüda’ya
Açmış, Allah deyu deyu*

*Kesreti vahdette bulmuş
‘Sen seni bil’ diyen kulmuş
Dere, tepe, binbir yokuş
Geçmiş, Allah deyu deyu*

*Göç vakti gelmiş fenadan
Ecel emrolmuş Hüda’dan
Köprü olan şu dünyadan
Göçmüş, Allah deyu deyu”*

Abbas Sayar, bu şiirini yazdığında 22 ya da 23 yaşındadır. İhtimaldir ki bu şiir Necip Fazıl Kısakürek’in süzgecin-den geçmiştir. Ancak, zaman içerisinde,

dünyevileşme, maddeye nüfuz, hayatın bir mecburiyet olan akışı ağır basacak, bu damar içerisinde toplumsal dert ve sıkıntıları, bireysel aşkları dile getiren şiirler yazacak ama metafizik alanla olan temasını hiçbir vakit yitirmeyecektir.

• **Bir askerlik arası söz konusu. Abbas Sayar askere gidiyor ve çocukluğunda beslendiği mistik dünyadan biraz uzaklaşıyor.**

Evet, tabii. Askerlik hizmetini yedek subay olarak gittiği Zile ve Amasya’da yerine getirirken, bu defa düzenli bir gelire kavuşuyor. Bu düzenli gelir, zamanla onun rindane hayatının da vazgeçilmez unsuru olacak içkiyle temasını sağlıyor.

• **Peki Hocam, Abbas Bey’in babasının şeyhinin torunu ile evlenmesi onun üzerinde bir değişikliğe yol açtı mı?**

Çok büyük bir değişikliğe yol açıyor. Çünkü annemle gerçekleşen evliliği önüne çok farklı bir pencere açıyor; çevreden [Yozgat] merkeze [İstanbul] geçiyor. Ummadığı bir ikramla karşılaşıyor, ona fitratına denk düşen bir ortamda hareket etmesini sağlıyor ve hayat üslubunun temellerini burada tezyin ediyor. İstanbul’da, bu büyük şehirde, Osmanlı monarşi ve medeniyetinin muhassalası olan muhteşem bir kültürle tanışıyor. O kültürü Cumhuriyetli kuşaklara taşıyan son devir Osmanlı münevverleri ile tanışıyor; ayrıca İstanbul’un sinesinde saklı zengin fakat birbiriyle çelişkili dünyalarla temasa geçiyor. Hülasa, kaderinin sürükleyişi, ona Fatih ve Beyoğlu gibi zıt ve çelişkili insan ilişkilerini gösteriyor ama bu büyük kültür şehri onun gözlerini hayata, yaşamaya ve maddeyle temasına müthiş bir imkân veriyor. Abbas Sayar’ın evliliği, iradesi dışında ger-

çekleşiyor. Kayınpederi, Yozgatlı Yusuf Bahri Efendi (1882-1959) de Yozgat'ta iken, babamın babası gibi aynı şeyhden el almış bir kimse. Dolayısıyla annem ve babam, iki pirdaşın evlatları olarak görücü usulü ile evleniyorlar. Bu evliliğin tek mahsulü, benim bu dünyaya gelişim olmuştur.

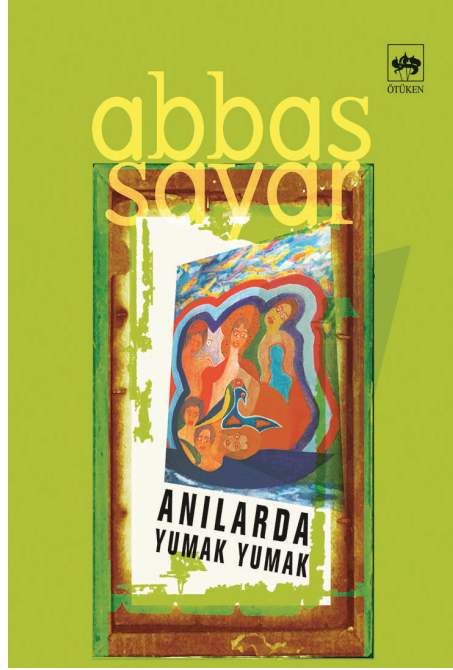
• ***Bu durum, aynı zamanda bir buhran ya da bocalamaya da sebep olamaz mı?***

Oldu da! Babam, askerlik günlerinde başladığı içki alıştırmalarını, İstanbul'da genişletmek imkânına kavuştu ve bu hâl giderek, rindane bir hayat üslubuna dönüştü.

• ***Soruyu daha somutlaştırsam; din ile mesafeli birinin bir anda tarikat adabına uygun yaşayan bir ailenin mensubu hâline gelmesi elbette ki o kişiyi zorlayacaktır. Abbas Sayar'da da böylesi bir durum söz konusu değil midir?***

Zorlaştırmasını gayet normal buluyorum. Çünkü, dedemin Fatih Hırkaşerif'teki evinde tesis ettiği kurulu bir düzen vardı. Babam, evlendiğinde 23 yaşındadır ve Fatih'e kayınpederinin evine iç güveysi olarak gelmiştir. Aynı zamanda, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğrencidir. Talebedir ve düzenli bir geliri yoktur. Dolayısıyla, babamın evdeki kurulu düzene riayet etmesi gerekiyordu. Riayet edemedi. İşte çelişkinin can alıcı yeri burada, Fatih ile Beyoğlu arasında, âdeta çekiçle örs arasında kaldı ve Abbas Sayar, şartların zorlamasından ötürü, dedemin vefatına değin her ikisinden de vazgeçemedi.

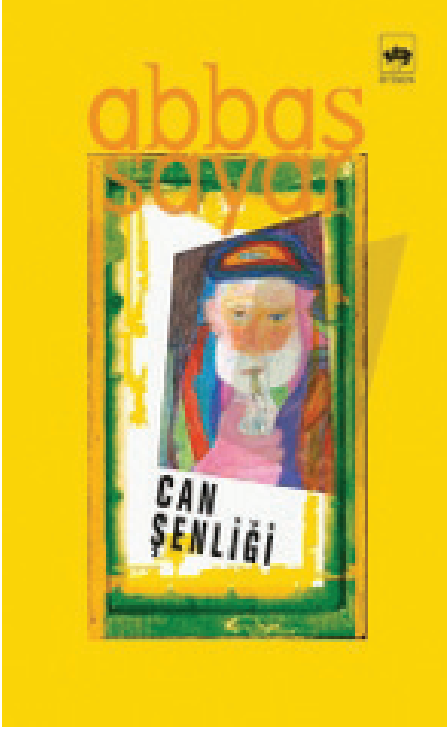
• ***Aile düzeninin ağır gelmesi dolayısıyla mı Abbas Sayar kendini bir anda Beyoğlu ortamında buldu?***

Hayır. Esasen rindane bir hayatın temrinlerini askerlik günlerinde kazandığını ifade etmiştim. O günlerde başlayan içki alışkanlığı bir tutkuya, nihayet diyonizyak bir hayat üslubuna dönüşüyor.

• ***Biraz da bohem yaşantının sanatına etkisini konuşalım. Mesele, Beyoğlu yaşantısı içerisinde ismi geçen bir Nejla var. Neco'ya Mektuplar şiir kitabının da ilham kaynağı. Sonra o muhitlerde tanıştığı şair ve yazarlar var.***

Bu alan hep mayınlı bir alan olarak aile tarihimizin içinde kalmıştır. Görülen odur ki rintliğin hakkı verilmeden o eserler yazılamazdı. Abbas Sayar sıkı bir şairdir. 1950 öncesinde fakülteden arkadaşı Doğan Nadir Altuncu vasıtasıyla Abbas Sayar'ın Necip Fazıl Kısakürek'le tanışması gerçekleşiyor. 1950'ye doğru ve sonrasında,

arkadaşları Doğan Nadir Altuncu, Abdülhalim Uğurlu, İsmet Zeki Eyüboğlu, Ahmed Nadir Caner, Mustafa Tatlısu [Müftüoğlu], Gülahmedoğlu Azmi ile Beyoğlu'nun bohem hayatı içerisinde yol alıyor ve aynı zamanda Necip Fazıl Kısakürek'e de gidiyorlar. Bugün elimizde sadece İsmet Zeki Eyüboğlu'nun 2005 yılında yayımlanan anıları, onların Beyoğlu serüvenlerine ve benim bu sözlerime tanıklık edecektir. Babamın Beyoğlu günleri dedemin vefatı ertesi-ne, 1960'a değin devam etti ve bu me-yanda elde avuçta ne varsa tüketildi ve Yozgat'a dönmek zorunda kaldı.

• **İstanbul'da tanıştığı edebî şahsiyet-lerden en fazla hangisinin Abbas Sayar üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz?**

Tartışmasız bir isimden söz ede-

biliriz. O da Necip Fazıl Bey'dir. Ba-bamdan bu büyük şaire ilişkin olarak dinlediklerimden ortaya çıkan gerçek şu ki, Abbas Sayar, Necip Fazıl çevresine mensup, isimlerini yukarıda zikrettiğim Anadolu'nun muhtelif beldelerinden İstanbul'a gelmiş ilk kuşak genç yazar ve şairlerin belki en istidatlısıdır. Necip Fazıl Bey'in babamın şairliğini takdir ettiğini biliyorum. Aralarında sıkı bir gönül bağı vardı. Evine teklifsizce gi-ren nadir insanlardan biri de babamdı. Hatta şunu da kendisinden duydum: Ne-cip Fazıl Bey, ziyaret vesilesiyle gittiği Yozgat'ta ilk şunu sormuş: "*Abbas nere-de?*" Aslında Necip Fazıl'ın bu çevresi yazılısaydı, bugün bu büyük şairi İslam tarihi bilgisiyle, şiir poetikasıyla, eserle-riyle, ruhi ve manevi dünyasıyla ve bu arada bir insan olarak kuvvetli yanları ve zaaflarıyla da daha yakından tanıma ve anlama imkânına kavuşur, efsane söyleyip uykuya dalmazdık.

• **Abbas Sayar'ın şiirlerini nasıl de-ğerlendirmek gerekir?**

Abbas Sayar'ın şiirlerini, zannedi-yorum, önce şekil, sonra muhteva olarak üç damar içerisinde ele almak gerekiyor. İlk damar, onun hece vezni ile yazdığı şiirlerdir ki, bu yapı içerisinde Abbas Sayar'ı Yunus Emre'yi Âşık Veysel'e bağlayan Anadolu çizgisinde mütalaa etmemiz mümkündür. Muhteva olarak bu tarz şiirlerinde onun Yozgat'ın sesi olduğu, Yozgatlının duyusunun yankı-landığı inancındayım. Bu tarz şiirlerinde başarılı olduğunu zannediyorum. İkinci damar, divan tarzında kaleme aldığı şi-irlerdir. Çevreden merkeze, Yozgat'tan İstanbul'a geçen Abbas Sayar, Edebiyat Fakültesinde okurken tarz-ı kadim üze-rine şiirler yazmıştır. Bunlarda muhteva

olarak, mistik eğilimlerinin yanı sıra, divan şiirinin gizemli rüzgârlarının te-sirinin de ağır bastığını söyleyebiliriz. Bu şiirlerinde İstanbul tesiri vardır. Üçüncü damara gelince, ilk şiirlerinde serbest vezinde yazdıklarıdır ki hem bu damarda hem de divan tarzında, Necip Fazıl Kısakürek'in etkisinden rahatlıkla söz edilebilir. Benim kişisel kanaatim, Abbas Sayar'ın 1945 ve hemen ertesin-de *Büyük Doğu*'da çıkan ilk şiirleri ve 1946'da yayımlanan ilk şiir kitabı *Gö-nül Sandalı*'ndaki şiirlerin hepsinin Necip Fazıl Bey'in denetiminden geçtiği inancındayım. Ancak, Abbas Sayar'ın bir şair olarak portresinin çizilmesi ve muhteva yönünden şiirlerinin esaslı bir değerlendirilmesinin, uzman edebiyat tarihçilerine bırakılması düşüncesinde-yim.

• ***İlk aklıma gelen, Orhan Veli'nin en meşhur şiirlerinden birisi, İstanbul'u Dinliyorum şiiri... Bu şiir Abbas Sayar'da hemen Yozgat'ı Dinliyorum tarzına dönüşüyor.***

Evet! Abbas Sayar Yozgatlı'nın Cumhuriyet tarihi içerisinde sesi, solu-ğu, duygusu ve inancının şiire taşınma-sında en esaslı temsilcisi olmuş, onların dertlerini sadece dizelerine yansıtmak-la sınırlamamış, günlük gazetesi olan *Bozok*'ta yayımlanan düz yazılarına da taşımıştır. Mesela şu şiirinde olduğu gibi:

*“Yozgat'ın ortasında saat kulesi
Bilesi de beni derdim bilesi
Ben olmuşum Çırcır pınar lülesi
Helke, desti ne varsa doldurun
Ziyam yaşasın da beni öldürün”*

Bu şiirde adı geçen Ziya kim? Bir Yozgat türküsü olan

“Çamlık'ın başında tüter bir tütün

*Acı görmeyenin yüreği bütün
Ziyam'ın atını pazara sürün
Gelen geçen Ziyam ölmüş desin”*

bilinmedikçe, Yozgatlı bir köylü olan Ziya'nın hikâyesi içselleşmedikçe Ab-bas Sayar'ın duygu yüklü bu müstesna şiirini niçin dertlenip de yazdığı anlaşı-lamaz. Buna mukabil, ramazan ayında gündüzleri oruç tutan, geceleri kiraatha-neleri doldurup iskambil oynayan kimi Yozgatlıyı da aşağıdaki dizede görüldü-ğü gibi sarakaya alacaktır.

*“Gündüz oruç, gece kumar
Deli gönül cennet umar”*

• ***Biraz da kayınpederi Yusuf Bahri [Nefesli] Efendi'nin Abbas Sayar üze-rindeki etkisine değinelim.***

Abbas Sayar, şayet Beyoğlu'nda değil de Fatih'te karar kılıp dedemin rah-leitedrisinden geçse idi, herhâlde, bugün Türk edebiyatı çağdaş bir Yunus Emre kazanmış olacaktı. Babam bana şunu söylemişti: *“Kayınpederim Yusuf Bah-ri Efendi, tartışmasız bir insan-ı kâmil idi. Gördüğüm Müslümanlar içerisinde en zor tasavvufi düşümleri çözmüş sırlı bir veli idi. Kendini hiç hissettirmezdi. Beni yanında görmek isterdi. Bende is-tidat gördü ama ben Beyoğlu'nu tercih ettim.”* Vazgeçemeyeceği bir rindane hayat tarzı için maliyeti ne olursa ol-sun her şeyi göze almıştır. Kâmil bir insanı bırakıp Beyoğlu'nun kendisine sunduğu bohem hayatı seçiyor ve dede-min vefatı ailevî dengelerimizi sarsıyor. Yıllara açılan o serazat, serapa hayat, Abbas Sayar'ı nereye ulaştırdı derse-niz, babasını tanımaya çalışan bir evlat olarak, yılların mahsulü olan şu düşün-cemi burada paylaşmak isterim. Babam, bana öyle geliyor ki, diyonizyak coşku

ile tasavvufî bakış arasında sağlam bir köprü kurmuştu. Mesela şair bestekâr Nâzım'ın şu mısrası bana Abbas Sayar'ı anlatıyor:

“Keşf-i esrar eylemezdim, mest ü medhûş olmasam”

Bu duygu selinin izlerini ya da yansımasını Abbas Sayar'ın şiirlerinde yakalamak mümkündür. Bir yazısında kendisinden bahsederken, “Ben bir der-viş yamağıyım” diyecektir. Tıpkı şu dizelerinde olduğu gibi:

*“Herkesi görür garip gönlümüz
İnsandır, Allah'ın kuludur diye
Şüphesiz bu yola eyledik rağbet
Erenler, veliler yoludur diye”*

Ya da:

*“Ömür kucaklaştı ahla
Post yola düştü seyyahla
Nail, bunca günahla
O huzura götüremem”*

Ama diyeceğim şu ki, Abbas Sayar'ın, rindane hayatı ve şairliği ile -yukarıdaki dizelerde olduğu gibi - Neyzen Tefik ile Tokadizâde Şekip Bey'e birçok şairden daha yakın durduğunu ifade edebilirim. Şu dizeleri çok anlam-lıdır:

*“Teselli ömrüme dayak,
Bir noktada durur el ayak
Yollar kalır kimden kime”*

Yozgat'ta çıkan *İleri* gazetesinde Abbas Sayar'ın anıları bölümü pörçük yayımlanmıştır. Bu anılardan birinde dedem Yusuf Bahri Efendi ile alakalı satırlar vardır. Bu anılardan yapacağımız şu alıntı önemlidir:

“...Kayınpederim Yusuf Bahri [Ne-

fesli] Efendi, o yıl [yıl 1945-1946] yetmişine yakındı ve kendi dünyası içinde küçük odasında zamanını geçirir,... sanıyorum kendi mutlu dünyasını yaşardı. Bahri Bey'in Melâmi şeyhi olduğunu ziyaretine gelen yaşlı bir saygıdeğer doktordan öğrendim. Melâmi şeyhliğinde ihtilâf varmış. Bir kısım Melâmiler Bayezit Kütüphanesi'nde [musannif] Tahir [Memiş] Efendi'ye bağlıymışlar, bir kısmı da bizim kayınpedere. Eve fazla kişilerin, dervişlerin geldiğini görmedim, doktor ve bir-iki kişiden başka.... Bir gün bana seslendi, elinde büyük çapta kalın bir kitap vardı. ‘Al bunu oku, evladım’ dedi. Saygı ile aldım. Teşekkür ettim, odama çekildim. Kitabın kapağında ‘Melâmilik ve Melâmiler’ yazıyordu. Yazarı Abdülbâki Gölpınarlı idi. İçtenlikle okudum bir hafta içinde. Bilmediğim dünyaya girer gibi oldum. Kitap Nakşibendilik'ten söz açıyor, sonra çeşitli kanallarla, yeni yeni tarikatları sorguluyor. Hacı Bayram-ı Veli ve tarikatını, Şeyh Şaban-ı Veli ve Halvetilik'i (Babam [Latif Sayar da Halveti idi), Melâmilik'i içeriyordu. Geniş çapta Melâmilik tarikatının umdeleri üzerinde duruyordu.”

Babam, Gölpınarlı'nın bu kitabını okuyor ve oldukça etkileniyor. Bu duygularla ‘N’olur’ başlıklı bir şiir yazıyor. O şiirde geçen şu dörtlük çok dikkate değerdir:

*“Bulduk hakikate giden tek izi
Biz yolu severiz, yol ise bizi
Biz rind-i mecnunuz seccademizi
Künc-ü melâmete serdikse nolur”*

Zannediyorum, bu dörtlükte geçen melamet neşesinde Abbas Sayar'ın ilham kaynağı dedem Yusuf Bahri

Nefesli'dir. Bir gün babamla birlikte Abdülbâki Gölpinarlı'yı ziyarete Üsküdar İhsaniye'deki evine gitmiştik. Sohbet sürerken söz şiire geldi ve babam Hoca'nın izinlerini alarak önce aruz vezninde yazdığı şiirlerden bir iki örnek okudu. Abdülbâki Hoca, gayet mülayim bir tarzda vezin düşüklüklerine işaret etti. Sonra hece ile yazdıklarından bir demet sundu. Hele, Mevlana için yazdığı şiirden şu kıtaya gelince;

“Denizde köpük olsam
Yunsam mestane, mestane
Hak Hak diyen dallarına
Konsam mestane, mestane”

Abdülbâki Hoca sayha attı ve “*Abbas can, Abbas Can! Bunlar muhteşem*” dedi. Abbas Sayar, gerçekten cevherli bir şair. Ölüm denen mana onu bizden aldıktan sonra, o cevheri keşfetme imkânı bulduk.

• **Romanlarına geçecek olursak, *Yılkı Atı*'nı biliyoruz. Bunu *Çelo* ve *Can Şenliği* ve diğerleri takip ediyor. Bir kısım edebiyat tarihçileri bu romanları toplumcu edebiyat bünyesine dâhil etmeye çalışıyor olsalar da, ben bunun doğru olmadığını düşünüyorum. Fakat bu algının oluşmasında biraz da Abbas Sayar'ın kendisini o camia içerisinde konumlandırma gayreti olduğunu söyleyebilir miyiz?**

Abbas Sayar'ın *Yılkı Atı*'nı kaleme aldığı yıl 1954. Yazıyor, yazdığı her şey, şiir, hikâye ve günlük gazete yazıları, kendisinin Yozgat'ta çıkarttığı günlük bir gazete olan *Bozok*'ta yayımlanıyordu. *Yılkı Atı* ise bir romandı. 1954 yılında bu gazetede tefrika edildi ve zaman içerisinde bu roman unutuldu gitti. Ne zaman ki, 1960'lı yılların başı itibarıyla,

Türkiye’de sosyalist akımlar baş göstermeye başladı, işte o zaman edebiyat dünyasını mısır patlağı misali köy romanları işgal etti ama piyasayı etki ve itaati altına alan köy romanlarından hiç biri Abbas Sayar’ı tatmin etmedi. Geriye dönüp bakınca, yıllar önce yazdığı romanı, *Yılkı Atı*’nı hatırladı. Bu romanı yazarken bir ideolojiye destek olmak ya da birilerine yaranmakla alakası yoktu. Saftı, samimiydi ve objektifti. Arı ve duru olan bu roman, insanın hayvana olan zulmünü resmetse bile, insanın yılıkılığa bırakılmasının hikâyesidir. *Yılkı Atı*, 1970 yılında yayımlanmasıyla birlikte, Abbas Sayar adını Türk edebiyatına taşıyor ki, onun getirdiği bu şöhret her şeyin içinde ve üstündedir.

• ***Peki, Çelo romanı için ne söyleyebiliriz? Bana İnce Memed’in bir uzantısı***

gibi geliyor.

Bu roman da *Bozok* gazetesinde tefrika edilmişti. *Yılıkı Atı* ile gelen şöhr-et, *Çelo* 'nun da kitaplaşmasına imkân verdi. Dolayısıyla, Yaşar Kemal'den esinlenme söz konusu olamaz. 1960 öncesinde, ilkokul öğrencisi idim ve Yaşar Kemal Bey'i Yozgat'a geldiğinde gördüm. O tarihlerde Yaşar Kemal Bey, *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri olarak Anadolu kentlerini dolaşıyor, izlenimlerini kaleme alıyordu. Bu sebepten Yozgat'a gelmiş ve babam da, o tarihlerde *Cumhuriyet* gazetesinin Yozgat muhabiri olduğu için, bu vesile ile Yaşar Kemal'le tanışmaları Yozgat'ta gerçekleşmişti. Yaşar Kemal Bey, Yozgat anılarını bir kitabında "*Anadolu'nun en sağlıklı insanlarını Yozgat'ta gördüm*" diyerek dile getirmişti. *Çelo* romanı da bir köy romanı hükmündedir. Bence, Abbas Sayar'ın Türkçeyi en ustalıkla kullandığı romanı *Can Şenliği*'dir. Ancak işin doğrusu, *Yılıkı Atı* 'nın getirdiği şöhr-et, çağdaş Türk edebiyatında kendisine sağlam bir zemin sağlayınca, Abbas Sayar'ın kafasında potansiyel olarak var olan, toprağa düşmeyi bekleyen konuların da somutlaşmasına, dolayısıyla *Dik Bayır* ve daha önce gazetesinde tefrika edilmiş bazı hikâyelerinin kitaplaşmasına imkân verdi. Bu arada, yayımlanan ilk üç romanı ile ödüller aldı. Geriye dönüp bakınca, ben bütün bunları *Yılıkı Atı* 'nın bir ikramı olarak değerlendirmekteyim.

• **Abbas Sayar'ın ideolojilerle arasındaki mesafe ne kadardır? Sosyalizm, komünizm, Marksizm vs. ideolojiler onun fikir dünyasını ne kadar şekillendirdi?**

Abbas Sayar'la ilgili o yıllarda, 1960'lar ve 1970 başı itibarıyla, çelişkili

ve sıkıntılı durumlar var. Sağ-sol çatışmasına açılan bu yıllarda, şair ve yazarlar, entelektüeller, herhangi bir bilimsel araştırma yapmadan, mübalağa olmasın, bir gecede Marksist oldular. Babam da bu kervanın içindeydi. Ancak, babamın arkadaşları arasında, yakından şahidi olduğum iki müstesna örnek vardır. İlki Marks'ı ve sosyalist düşüncüyü hakkıyla tetkik eden Muvaffak Şeref ile kendisini sosyalizmin büyüüne, moda rüzgârlara kaptırmayan Necip Fazıl çevresinden bir şair A. Halim Uğurlu olmuştur. Marksizm'e dair entelektüel derinliğe gelince; entelektüel bir kişi, her şeyden önce bir fikri tetkik etmesi, sonra tahlil süzgecinden geçirerek imâl-i fikirde bulunması gerekir. Belki entelektüellik, 'norm' kurucu olmanın, kitaplarla boğuşmanın bir hülasasıdır. Abbas Sayar, hiçbir vakit böylesi bir çabanın içerisinde olmadı. 1960'ların ortası bir tarihte, babam Yozgatlı şair arkadaşı Fikret Tanyılmaz'la birlikte, Kemal Tahir'i ziyarete Şaşkınbakkal'daki evine giderler. Kemal Tahir'in çalışma odasında masası, silme kitap, eski yazı belgeler ve tomarlarla notla doludur. Ünlü romancı, bunları kullanarak romanlarını yazdığını söyler. Babam demişti ki, "o ortamdan çok sıkıldım. Kendimi zor dışarı attım. Bir insan, kitaplara bakıp, onları kaynak yapıp nasıl roman yazar?" Benzer şekilde, Yahya Kemal Beyatlı'yı da şair olarak kabul etmez, "hiç 30-35 senede şiir yazılır mı?" derdi. Kendisinin, Kuşadalı İbrahim Efendi'nin bir gazelinin 15 dakika içinde tanzir ettiğinin şahidiyim. Şahsi arşivimde Abbas Sayar dosyasında bulunan bir kâğıt parçasına, Abbas Sayar'ın el yazısı ile kaydedilmiş bir şiir bulunmaktadır. Bu el yazısı kayıt bize Abbas Sayar'ın Kerküklü Rasih'in

bir gazelini “Rize-i elmas eker açtığı zah-
ma o şüh Lutfu var olsun, eder ihsan ih-
san üstüne”yi nasıl tanzir ettiğini göster-
mektedir. Temizi müsveddesi bu olan bu
tanziri Abbas Sayar’ın çok kısa bir sü-
rede yaptığını zannediyorum. Rasih’in
‘üstüne’ redifli gazeline Abbas Sayar’ın
yazdığı nazire şöyledir:

“Gafllet-i aşk olmuşuz ki, basmışız
gam üstüne

Seyreder bundan gerû akşam
akşam üstüne

Merhamet burcundan ol yâr emri
âzad eylese

Çırpmadan per düşmüşüz başka bir
dâm üstüne

Böyledir mevsim-i aşkta yâri olan
eyler sefâ

Çok görülmez ettiği bayram
bayram üstüne

Sâkini-i kuy-ı yâr olmak lutf-ı
haktır Nail’e

Gamzesiyle eylemiş ikram ikram
üstüne”

[Abbas Sayar’ın el yazısı ile
Kerküklü Rasih’in gazelini tanzir:]

Eğer müsaade ederseniz, bu
söyleşimizi Abbas Sayar’ın ‘Mezar
Taşıma’ başlıklı şiiriyle kapatalım:

“İnsanlar için sevgi dolu yüreğim
İçimde onların yeri ayrı, yurdu ayrı
Bir başı sevdalı garibim,
Kimsem yok dünyada, insandan gayrı.

Bir ucunda dünyanın,
Bir çocuğun ayağına diken batsa
Canım yanar.
Elimde avcumda yok, neyleyim
Kalbimi size verdim insanlar”